

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
“ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

Кафедра психологія

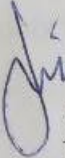
ХОМЯК ДАР'Я ЮРІІВНА

ВПЛИВ БАТКІВСЬКО – ДИТЯЧОГО ВИХОВАННЯ НА
ПРОФЕСІЙНУ СПРЯМОВАНІСТЬ ПІДЛІТКІВ

Спеціальність: 053 «Психологія»
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма: Психологія

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню бакалавр

 Науковий керівник:
**ПРИСНЯКОВА Людмила
Макарівна**
кандидат психологічних наук,
доцент

РЕКОМЕДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протоколом засідання кафедри

№ 11 від 5.06.2023 р.

Завідуючй кафедри

 Людмила ПРИСНЯКОВА
(підпис) (Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра: _____ психологія _____
 Освітній: _____ ступень бакалавр _____
 Спеціальність: _____ 053 «Психологія» _____
 Освітня програма: _____ Психологія _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідуюча кафедри психологія

_____ Людмила ПРИСНЯКОВА
 «20» червня 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВИТИ

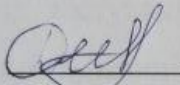
1. Тема роботи: «Вплив батьківсько – дитячого виховання професійну спрямованість підклітка».
2. Науковий керівник роботи: кандидат психологічних наук, доцент кафедри Людмила Макарівна. Затверджено за наказом вищого навчального закладу «25» жовтня 2022 року. №4
3. Срок подання роботи на кафедру: 19.06.2023 року
4. Зміст роботи: вивчення ролі батьків у професійному самовизначенні підлітків.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначення обов'язкових схем, діаграм та ін.): ілюстрована таблицями та рисунками; за результатами досліджень

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

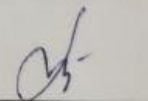
№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ. Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження. Формулювання мети, завдання	Грудень 2022р.	виконано

	досліджень.		
2.	I Розділ. Визначення, види. Висвітлення аналізованої проблеми в дослідженнях вітчизняних та закордонних дослідників.	Лютий 2023р.	виконано
3.	II Розділ	Березень 2023р.	виконано
4.	III Розділ Емпіричне дослідження. Математична обробка результатів психодіагностики. Виявлення тенденцій та закономірностей	Квітень 2023р.	виконано
5.	Робота в цілому Висновки. Практичні рекомендації . Оформлення. Подання остаточного варіанта на кафедру для перевірки на академічну доброчесність	Травень 2023р.	виконано

Здобувач вищої освіти

Керівник роботи канд. псих. наук, доцент кафедри психології

АНОТАЦІЯ

Хомяк, Д.Ю. Вплив батьківського – дитячого виховання професійного спрямованість підклітка/Кваліфакаційна робота на здобуватя освітнього ступення «бакалавр» за спеціальністю 053 Психологія (освітньо – професійна програма «Психологія»). ВВПЗ ДГУ, Дніпро, 2023.

Зміст анотації

В даній дослідницькій роботі було розглянуто проблему, необхідність вибору майбутньої професійної діяльності у підлітковому віці, коли в учнів ще тільки йде процес особистісного самовизначення. Проаналізувати основні наукові підходи (психологічний та педагогічний) та напрямки (психологічно –сімейний) в області проблеми проектування свого життєвого вибору.

Були застосовані перелік загально наукових терменів та дослідницьких методик: аналіз, зібраної інформації систематизація, та також розгляд та розбір отриманих даних. В емпіричній частині нашого, дослідження використовувався метод тестування, опитування, кількісний та якісний аналіз результатів. У даному дослідженні приняло участ под 60 осіб.

Сім'я відіграє ключову роль у розвитку дитини. Риси особистості формуються завдяки стилям виховання, які використовують батьки. Батьківське ставлення особливо важливе в підлітковому віці, оскільки саме в цей період формується ставлення до себе та інших, певні моделі поведінки по відношенню до інших людей - дорослих і однолітків - і стабілізуються основні форми міжособистісних стосунків.

Наукова новизна обумовлена глибоким теоретичним опрацюванням основ процесу професійного самовизначення підлітків у сучасній соціально-економічній ситуації.

Ключові слова: СУЧАСНІСТЬ, ЮНІСТЬ, ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ, РИСИ ХАРАКТЕРУ, ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ, ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ В ЖИТТІ, ПРОФЕСІЙНИЙ ВИБІР, ПРОФЕСІЙНЕ

САМОВИЗНАЧЕННЯ, ВНУТРІШНЯ
БАТЬКІВСЬКИЙ ВПЛИВ.

МОТИВАЦІЯ,

РОДИНА,

ABSTRACTS

Khomyak.D.Y. Influence of parental - child education of professional orientation of the subcategory / Qualification work for obtaining the educational degree "Bachelor" in the specialty 053 Psychology (educational and professional programme "Psychology").VNPZ DSU, Dnipro, 2023.

Content of the abstract

This research paper considers the problem of the need to choose a future professional activity in adolescence, when students are still in the process of personal self-determination. The main scientific approaches (psychological and pedagogical) and directions (psychological and family) in the field of the problem of designing one's life choice were analysed.

A list of general scientific terms and research methods was used: analysis, systematisation of collected information, as well as review and analysis of the data. In the empirical part of our research, we used the method of testing, surveys, quantitative and qualitative analysis of the results. The study involved 60 people.

The family plays a key role in a child's development. Personality traits are shaped by the parenting styles used by parents. Parental attitudes are especially important in adolescence, as it is during this period that attitudes towards oneself and others, certain behavioural patterns towards other people - adults and peers - are formed and the main forms of interpersonal relationships are stabilised.

The scientific novelty is due to the in-depth theoretical study of the basics of the process of professional self-determination of adolescents in the current socio-economic situation.

Keywords: MODERNITY, YOUTH, GENDER PECULIARITIES, CHARACTER TRAITS, AGE PECULIARITIES, PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION IN LIFE, PROFESSIONAL CHOICE, PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION, INTRINSIC MOTIVATION, FAMILY, PARENTAL INFLUENCE

ЗМІСТ

Вступ.....	8
РОЗДІЛ 1 БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧЕ ВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ПІДЛІТКІВ	4
1.1 Сімейні чинники професійного самовизначення	4
1.2 Особливості професійного самовизначення підлітків, що залишилися без батьківського піклування	10
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2 ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ПІДЛІТКА НА ЕТАПІ ВИБОРУ ПРОФЕСІЙНОГО ШЛЯХУ	17
2.1 Рівневі та змістовні характеристики професійного самовизначення ..	17
2.2 Фактори професійного розвитку підлітків та юнацтва	21
2.3 Ситуація професійного вибору як фактор професійного самовизначення підлітків та юнаків	25
2.4 Готовність до професійного вибору.....	33
Висновки до розділу 2	11
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ БАТЬКІВСЬКО- ДИТЯЧОГО ВИХОВАННЯ НА ПРОФЕСІЙНУ СПРЯМОВАНІСТЬ ПІДЛІТКІВ.....	38
3.1 Організація та методи дослідження	38
3.2 Аналіз результатів дослідження і їх обговорення	41
Висновки до розділу 3	12
ВИСНОВКИ.....	12
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ.....	58

Вступ

На сьогоднішній день актуальним напрямом досліджень є професійне самовизначення школярів. Вибір професійного шляху є початковим етапом процесу професійного самовизначення особистості та суттєво впливає на майбутній спосіб життя. У скоєнні професійного вибору важливе місце займають не тільки професійні знання та вміння дитини, але й наявність у неї певної особистісної готовності - професійної зрілості, яка виявляється у здатності враховувати конкретні особливості своєї ситуації професійного вибору. До основних характеристик професійної зрілості належать автономність, поінформованість та співвідношення інформації зі своїми особливостями, вміння приймати рішення, планувати; позитивне емоційне ставлення до необхідності робити вибір та приймати рішення. Поступово, протягом усього шкільного періоду дитина розширює свої знання про світ професій та працю людей, отримує знання з метою їх застосування у подальшій трудовій діяльності.

Проблема впливу сім'ї на фактори професійного визначення залишається актуальною та важливою у житті кожної людини. Сім'я є найважливішим структурним компонентом соціального оточення особистості, відмінна риса якого - міжособистісні контакти між індивідами, що входять до їх складу

Проблемою є необхідність вибору майбутньої професійної діяльності у підлітковому віці, коли в учнів ще тільки йде процес особистісного самовизначення. Результати психолого-педагогічних досліджень показують, що підлітки готові самостійно, свідомо вибудовувати своє майбутнє. Підліток мешкає тут і зараз. І це означає, що вибір доводиться здійснювати ще тільки особи, що стає, з невизначеними перспективами на майбутнє.

Метою нашої роботи є вивчення ролі батьків у професійному самовизначенні підлітків.

Об'єкт дослідження: професійне самовизначення школярів.

Предмет дослідження: роль батьків у професійному самовизначенні.

Наукова новизна обумовлена глибоким теоретичним опрацюванням основ процесу професійного самовизначення підлітків у сучасній соціально-економічній ситуації.

Гіпотеза дослідження. Вплив батьків на професійний вибір дитини, який може бути позитивним або негативним, здійснюється на рівні прояву успішності їх професійного самовизначення та характерних їм індивідуальних психологічних особливостей.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що результати роботи дозволяють:

- скласти цілісне уявлення про процес становлення професійного самовизначення у школярів;
- уявити структуру та особливості ролі батьків у процесі професійного самовизначення підлітків;
- розширити уявлення про фактори, що впливають на професійне самовизначення на етапі закінчення школи.

Практична значимість дослідження визначається тим, що основні висновки та положення використані у розробленій моделі взаємодії суб'єктів профорієнтаційної діяльності, спрямованих на:

- підвищення батьківської компетентності, що стосується професійної орієнтації;
- підвищення рівня кваліфікації соціальних педагогів у центрах соціальної допомоги сім'ї та дітям;
- здійснення допомоги підліткам та батькам у трьох аспектах професійного самовизначення: інформаційно-пізнавальному, мотиваційно-потребовому та діяльнісно-практичному.

Висновки до розділу 1

Професійне самовизначення передбачає формування картини світу культури як породження трудової предметно-перетворюючої діяльності; ознайомлення зі світом професій, їх соціальною значимістю та змістом; вибір професії та побудова особистої професійної перспективи. Життєве самовизначення особистості нерозривно пов'язані з спрямованістю у майбутнє і передбачає вибір професії, хоч і зводиться щодо нього (Гінзбург, 1988). Попереднє професійне самовизначення у підлітковому віці є основою розумного вибору профілю навчання, необхідною умовою свідомого ставлення до вчення та його успішності. Адекватність самовизначення - умова найповнішої реалізації зони найближчого розвитку, певною системою профільного навчання у старшій ланці.

До важливих факторів професійного самовизначення належать здібності учнів, які забезпечують високий рівень досягнень у певній сфері діяльності та усвідомлення рівня їх розвитку; рівень домагань щодо професійної кар'єри, ступінь його адекватності та усвідомленості; поінформованість про зміст професії, умови праці, соціальну затребуваність і престиж, кар'єрні можливості, необхідний рівень освіти, професійно важливі якості; схильності, що відбивають мотиви, вибірковість інтересів учнів; думка батьків, значимість якого визначається характером дитячо-батьківських відносин, зокрема емоційними відносинами, ефективністю співробітництва, батьківським авторитетом та ступенем автономності учнів; думка товаришів, референтною групою однолітків, характер дружніх відносин; потреби ринку, що визначають попит на ті чи інші види професій, рівень матеріальних доходів. Професійне самовизначення відбивається у формуванні ідентичності особистості сфері професій.

Сім'я - важливий фактор, що впливає на динаміку та успішність вирішення кризи ідентичності. Характер дитячо-батьківських відносин,

спілкування та взаємодія з батьками, тип сімейного виховання значною мірою визначають розвиток его-ідентичності.

Висновки до розділу 2

Професійне самовизначення особистості – це тривалий суб'єктивно-об'єктивний процес, що характеризується поетапним розвитком узгодження професійно-психологічних можливостей людини зі змістом та вимогами професії на ринку праці, що відображає соціальний розвиток особистості, її потреби у самоактуалізації та самореалізації.

На професійні плани підлітків, їх професійне та життєве самовизначення значний вплив має сім'я. Вибираючи професію, підліток за фактом обирає життя – це фінансове благополуччя, і соціальне оточення, і спосіб життя. Ці уявлення нерозривно пов'язані про те, яке становище займає сім'я - рівень освіти батьків та його життєва позиція.

Саме сім'ї закладаються основні погляди життя, цінності, установки, які згодом визначають поведінки людини у соціумі. Сім'я як соціальний інститут завжди становила інтерес представникам різних галузей науки - соціологів, істориків, філософів, педагогів, психологів. Але навіть сьогодні в сучасній науці не склалося єдиного визначення поняття «родина», хоча спроби зробити це робилися великими мислителями тисячоліття тому (Гегель, Аристотель, Платон, Кант тощо).

Висновки до розділу 3

Таким чином, отримані дані свідчать про те, що більшість батьків використовують конструктивні стратегії взаємодії при виборі майбутньої професії підлітками: батьки намагаються узгодити свої позиції з думкою підлітка, заздалегідь цікавляться та обирають навчальні заклади, доступні для навчання підлітку, грамотно планують професійний шлях своєї дитини.

Таким чином, ефективне вибудовування роботи в системах «школи – батьки» є і залишається важливою ланкою у системі профорієнтації учнів. Наведені дані мають на увазі збереження впливу інституту сім'ї на професійні переваги підлітків та батьківського впливу на підлітків та потребує нових походів до організації психолого-педагогічного супроводу батьків, спрямованого на надання допомоги сім'ї у підготовці дітей до усвідомленого професійного вибору.

ВИСНОВКИ

Сім'я грає визначальну роль розвитку дитини. Особливості особистості закладаються у ній через використовувані батьками стилі виховання. Батьківська позиція має особливе значення в підлітковому віці, оскільки саме в цей період формуються відношення до себе та до оточуючих, певні моделі поведінки з іншими людьми – дорослими та однолітками, а також стабілізуються основні форми міжособистісних відносин.

Взаємини у підлітковому віці – це особливий вид емоційного контакту, що дає почуття емоційного добробуту та стійкості; за допомогою спілкування з однолітками у підлітків виробляються необхідні навички соціальної взаємодії, комунікативні якості.

Стиль батьківського виховання зумовлює вибір підлітком позиції та домінуючої комунікативної установки у взаєминах з однолітками, а саме: безумовно позитивне прийняття дитини з боку батьків, особливо батька,

призводить до формування дорослої позиції у відносинах з іншими та використання комунікативних установок формального та конфліктного типів, що проявляється, з одного боку, у практичності та раціональності, а з іншого боку – ригідності поведінки у спілкуванні; ворожість як стиль виховання, що виражається в емоційному відкиданні дитини, прояві агресії та надмірної суворості, призводить до формування у підлітка батьківської позиції у відносинах з однолітками та використання комунікативних установок гармонійного, відгородженого та конфліктного типів, що виражаються в поєднанні як позитивних, так і на оточуючих ситуації відкидання і супроводжуються закидами, критикою, до ворожих проявів; використання батьками автономного стилю виховання, що виражається у критичному відношенні до дитини, деспотичності та відгородженості, призводить до посилення конформності у відносинах з однолітками, уникнення конфліктів у спілкуванні, посилення комунікативної установки О-типу, що робить поведінку підлітка в ситуації міжособистісної взаємодії неуспішною та слабкою.

В результаті проведення дослідницької роботи, нами було побудовано теоретичну модель ролі сім'ї у професійному самовизначенні підлітка. Найбільш уважно ми розглядали готовність до здійснення професійного вибору, яка грає визначальну функціональну роль для побудови образу майбутнього. Професійний вибір, це від чого залежить подальша життєва стратегія випускника школи.

Проаналізувавши сутність професійного самовизначення, ми дійшли висновку, що успішно він протікає у процесі взаємодії кількох суб'єктів профорієнтаційної діяльності. Для благополучного вибору професії недостатньо лише школи чи центру профорієнтації. Ця діяльність має бути побудована спільно з сім'єю, враховувати психологічні особливості підлітка і бути важливою, відповідальною, результативною, емоційно та особистісно значущою. Повинна бути включеною до цілісного процесу життєдіяльності, мати не разовий, а безперервний, постійний характер.